

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת עקב ע"ג:

המשך שיעור במצות מזווה האם טעם מצות מזווה הוא לשמירה

- א. כתב הרמב"ם¹: "אלו שכותבין בה שמות מלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא די להם שביטלו המצוה אלא שעושה מצוה גדולה שהיא יחוד שמו של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הן קמיע להניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזה דבר המהנה בהבלי העולם".
- ואמנם אף שהרמב"ם שלל מנהג זה בתקיפות, כבר כתב שם בהגה"מ שהיו מגדולי הראשונים שנהגו שלא כדבריו וכתבו פסוקים ושמות בתוך המזווה, יעו"ש היטב.
- ב. ואולם יש לעיין במש"כ הרמב"ם שאין המזווה לשמירה אלא למצוה, שלכאור' מצינו בכמה מקומות שהמזווה באה גם לשמירה.
- [שבגמ' במסכת מנחות² אמרו שמצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח, ואחד הטעמים הוא כדי שישמר הבית על ידה, ואמרו שם על זה "בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם... הקב"ה אינו כן אלא עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ".
- וכן מצינו בגמ' במסכת ע"ד³ שאונקלוס הגר אמר כן לחיילים הרומאים שבאו לשבותו כשהניח ידיו על המזווה.
- ובירושלמי בתחילת מסכת פיאה אמרו שרבי שלח לארטבן מזווה, ואמר לו ששולח לו דבר שישמור עליו גם כשישן, יעו"ש].
- ג. וצ"ל שביאור הדברים הוא כמו שכתב בטור⁴: "וגדולה מזו שהבית נשמר על ידה... ומכל מקום לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שציונו עליה".
- דהיינו שהאדם צריך לקיימה לשם מצוה בלבד, אולם סגולת המצוה לשמור עליו⁵ ועל ביתו. ואזהרת הרמב"ם הוא על הכותבים שמות וכדו' שמראים שעיקר המצוה אינה אלא לשמירה כקמיע בעלמא.

המחליף מזוונות בביתו האם יברך על קביעתם

- א. יש לדון בשאלה המצויה, במי שמחליף את המזוונות בביתו למזוונות מהודרות יותר, האם יברך על קביעתם.
- ב. והנה אם כשנכנס לביתו לגור לא בירך על המזוונות משום שהיו קבועות שם מקודם (לפי מה שנהוג לא לברך בכה"ג, וכמו שהתבאר בשבוע הקודם) נראה פשוט שצריך לברך, משום שמעולם לא בירך על מצות מזווה בביתו.
- אולם מה שיש לדון הוא איך הדין באם בירך על קביעת המזוונות בביתו, ושוב מחליפם למהודרות יותר, האם יברך שוב, משום שיש כאן מצוה חדשה, או שמכיון שעיקר

¹ מזווה ה' ד'.

² לג'.

³ יא.

⁴ יו"ד סו"ס רפ"ה.

⁵ ואף כשיצא מהבית כמו שכתבו בשם הזהר, וכנראה זהו טעם המנהג שהביא הרמ"א [יו"ד שם] בשם המהר"ל לומר ביציאתו מהבית כשמיניח ידו על המזווה את הפסוק "ה' ישמור צאתך ובואך..".

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

המצוה היא לגור בבית שיש בו מזוזה, הרי ממשיך את אותה מצוה שעשה עד היום, ולא יברך שוב.

ג. והנה לגבי ציצית מצינו שהמחליף ולובש בגד אחר ודאי מברך שוב⁶, אולם במוריד את הבגד ומחליף בו את חוטי הציצית ושוב לובש את אותו בגד הסתפק בביאור הלכה⁷ האם יברך (דהלא לא מקיים מצוה חדשה, אלא מקיים את אותה מצוה בבגד זה, או שמא שמכיון שבינתיים נתבטל מהבגד מצות ציצית ה"ז מצוה חדשה שצריך לברך עליה), ולמעשה מדין ספק ברכות להקל אין לברך במחליף את חוטי הציצית.

ד. ולכאור' המחליף מזוזה בביתו דומה למחליף את חוטי הציצית, וכשם ששם אין לברך ה"נ כאן, ורק אם יעבור דירה ודאי יברך, שיש כאן מצוה חדשה בבית זה, ואז דומה הדבר ממש למחליף בגד.

ה. ואמנם יש לדון קצת, לפי מה שהתבאר בס"ד בפרשת שלח ששונה גדר מצות ציצית ממצות מזוזה, שבציצית קיום המצוה הוא בכל הבגד המצויין, ובמזוזה אין המצוה אלא במזוזה, (שעל כן בציצית יש דין נוי מצוה בכל הבגד, משא"כ במזוזה אין דין נוי מצוה אלא במזוזה עצמה), יעו"ש.

שלפי זה יש לדון, דבציצית עד כמה שהבגד הינו אותו בגד אין כאן מצוה חדשה, אולם במזוזה מכיון שהמזוזה היא מזוזה אחרת יש כאן מצוה חדשה, ועיין.

ו. ולדינא עיין בשו"ת מהרש"ג⁸ שנחלק בזה עם המהר"ם שיק, שלדעת המהר"ם שיק יש לברך, והמהרש"ג צידד שלא לברך, ולדינא מדין ספק ברכות להקל לכאור' אין לברך, וכן כתבו בשם כמה מגדולי ההוראה⁹.

⁶ משנה ברורה סימן ח' ס"ק ל'.

⁷ סוף סימן כ"ה.

⁸ סימן נ"ז כמדומה.

⁹ עיין הליכות שלמה הל' תפילין בשם הגרשז"א זצ"ל, ובספר שכל טוב בשם הגריש"א זצ"ל.